

Maria Antònia Salvà, els germans Peña i Jacint Verdaguer

Josep Massot i Muntaner

(Abadia de Montserrat)

Maria Antònia Salvà fou des de molt jove una gran admiradora de Verdaguer. La poeta mateixa ens explica, en un capítol de les seves memòries, que tant ella com el seu pare Francesc Salvà saberen de la vàlua de l'escriptor de Folgueroles per mitjà d'una carta del pollencí Miquel Costa i Llobera —aleshores estudiant de dret a Barcelona—, datada el 24 de maig de 1874 —quan Maria Antònia tenia quatre anys—, referent als Jocs Florals d'aquell any, en els quals havia obtingut la viola d'or «la balada religiosa *Sant Francesc* de mi amigo el joven sacerdote de Vich Jacinto Verdaguer», de qui feia els elogis més extremats.¹ Ens consta que l'obra de Verdaguer tingué sempre un lloc d'honor en la biblioteca de Maria Antònia, que curiosament no era gaire inclinada a posseir llibres d'altres poetes del Principat,² i ella mateixa conta que sabia de memòria els extensos poemes *L'Atlàntida* i *Canigó*, que llegia amb delit.³ No va tenir mai cap relació directa amb el poeta, llevat d'un dia que el veié de lluny a l'església

1. SALVÀ, Maria-Antònia. *Entre el record i l'enyorança. Proses i memòries*. Mallorca: Moll, 1955, p. 24-25. Cf. també els meus treballs «Miquel Costa i Llobera i Jacint Verdaguer». Dins: *Escriptors i erudits contemporanis. Tercera sèrie*. Barcelona: Publicacions de l'Abadia de Montserrat, 2003, p. 124-125, i «Jacint Verdaguer i Mallorca». Dins: *Escriptors i erudits contemporanis. Sisena sèrie*. Barcelona: Publicacions de l'Abadia de Montserrat, 2006, p. 84-85.

2. Cf. TOMÀS, Margalida. «Les bases culturals de Maria Antònia Salvà». Dins: JULIÀ, Lluïsa (ed.). *Escriure sense context. Jornades d'estudi Maria Antònia Salvà*. Barcelona: Publicacions de l'Abadia de Montserrat, en premsa. En aquest mateix treball, Margalida Tomàs posa en relleu que l'entusiasme per Verdaguer era compartit també per un germà de Maria Antònia, Antoni Salvà, que més endavant fou director de la revista *La Nostra Terra*.

3. SALVÀ, Maria-Antònia. *op. cit.*, p. 27-29

de Sant Francesc de Palma, on havia celebrat missa,⁴ però confessa que «no es pot dubtar» que «la seva obra influís poderosament en la meua vocació poètica [...]»; de vegades un sol vers, una sola paraula dels seus llibres, m'embaumaven l'ànima inefablement, perquè era jo una apassionada de la naturalesa, amb la qual vivia en contacte durant les llargues temporades que passàvem al camp [...]. La poesia de Verdaguer me'n completava la fruïció, amb el català encisador de la Plana de Vic, tan identificat amb el nostre parlar mallorquí... i *llucmajorer*».⁵ D'altra banda, Maria Antònia no amaga que «el primer tast» de la producció de Frederic Mistral, de la qual s'havia de convertir en traductora excel·lent, «fou el poema *Nerto*, a través de la versió catalana que en féu Mn. Verdaguer, llibre que per les meves dèries literàries fou un veritable festí».⁶

Maria Antònia Salvà encomanava a les seves amistats l'admiració per Verdaguer. Sabem, per exemple, que el novembre de 1895 va deixar un volum de *Pàtria* a la seva íntima amiga Josepa Peña, filla del poeta Pere d'Alcàntara Penya (o Peña), i fins i tot li va indicar els poemes d'aquest llibre que li agradaven més,⁷ i una altra amiga íntima de Maria Antònia —Emília Sureda, traspasada prematurament— li comentava el 25 de juny de 1903, responent sens dubte a una carta anterior en la qual la poeta de Llucmajor es dolia de la mort de Verdaguer, esdevinguda a Vallvidrera el 10 de juny de 1902:

Lástima de Verdaguer en efecto; conoces [«]La mort del rossinyol[»]?⁸
Es un encanto. Me invitaron con esquila a una misa en S. Francisco pero no fui para no significarme de literata y porque me *fa malicia* que llamen a Mallorca *terra catalana* como hacía la esquila.⁹ ¿Por

4. *Ibidem*, p. 29. Devia ésser al final de desembre de 1894 (cf. el meu treball «Jacint Verdaguer i l'arxiduc Lluís Salvador». Dins: *Escriptors i erudits contemporanis. Setena sèrie*. Barcelona: Publicacions de l'Abadia de Montserrat, 2007, p. 59).

5. SALVÀ, Maria-Antònia. *op. cit.*, p. 29-30 (els punts suspensius i la cursiva són de Maria Antònia Salvà).

6. *Ibidem*, p. 141.

7. TOMÀS, Margalida. *op. cit.*

8. «La mort del rossinyol» correspon al llibre *Caritat*, de Verdaguer.

9. Aquesta missa «per etern repòs de l'ànima de l'egregi difunt», celebrada «davant la tomba venerable del benaventurat màrtir Ramón Llull», fou promoguda per la Societat Arqueològica Lul·liana, «prenguent part verament afligida

qué tendré yo tanta antipatía a Cataluña y los catalanes? Por más que trato de explicármelo no hallo las razones que aduzco suficientemente convincentes y aquí tienes dos palabras que parecen un redoble de familia. ¿Será que a primera vista están faltos de poesía? Contra Verdaguer e.p.d.¹⁰ no lo he tenido nunca por supuesto[,] *muy al contrario*.¹¹

No sembla que ni Maria Antònia Salvà, ni les germanes Peña —a les quals em referiré tot seguit—, ni Emília Sureda se sentissin inspirades per dedicar algun poema a Verdaguer, amb motiu del seu traspàs, però sens dubte —fervents catòliques i devotes lectores de l'autor de *L'Atlàntida* com eren— es devien sentir ben identificades amb el que una altra poeta mallorquina poc coneguda, Marcel·lina Moragues,¹² va signar a Mallorca el juny de 1902 «A la memòria de mossèn Jacinto Verdaguer», publicat a Barcelona al final del mateix any:

¿Qué te diré, oh Verdaguer insigne?
 en mitg d'aquest concert que avuy t'aclama
 gran entre'ls grans fills de Catalunya;
 hom immortal de nostra aymada patria.
 Avuy te ploran, monuments t'axecan,
 los qui tal volta ahir no te miravan.

en el dol general que en tota terra catalana ha produït la mort del príncep de sos poetes MOSSÈN JACINTO VERDAGUER», segons una esquela sense data conservada en un sobre de 1903 dins la correspondència de mossèn Alcover, reproduïda al CD *Epistolari d'Antoni M. Alcover (1880-1931)*, a cura de Maria Pilar Perea, publicat per la Conselleria d'Educació i Cultura del Govern de les Illes Balears i per l'Editorial Moll, amb dipòsit legal de 2008. Val a dir que aleshores el «president efectiu» de l'Arqueològica era Estanislau de K. Aguiló, nebot de Marià Aguiló i Fuster, gran amic de Verdaguer, i que n'era vicepresident mossèn Antoni M. Alcover, igualment fervent admirador del poeta de Folgueroles. Sorprenentment, les ressenyes de les juntes de la Societat aparegudes al seu butlletí no fan cap referència a Verdaguer.

10. És a dir, *en paz descanse*.

11. Text citat per TOMÀS, Margalida. *op. cit.* L'epistolari sencer entre Emília Sureda i Maria Antònia Salvà és editat —en una transcripció no sempre convincent— i comentat a les mateixes actes en premsa per AMORÓS I PINOS, Dèlia. «Lligams personals, vincles de mestratge. Correspondència entre Emília Sureda i Maria Antònia Salvà».

12. Vegeu PENARRUBIA I MARQUÈS, Isabel. «Marcel·lina Moragues i Ginart (Palma 1855 – Inca 1923). Feminitat, normativa i poesia». *Randa*, vol. 61, 2008, p. 123-151. No hi ha cap esment a aquest poema a la memòria de Verdaguer.

Passant per aquest mon, no tot fou gloria,
 com herencia dels bons, també penares.
 Entre les belles flors que t'oferián,
 iquants de batzers y espines amagades!
 Per tu, que de natura maravelles,
 ab sens igual ingeni mos cantares,
 ioh, poeta immortal! ja llum eterna
 resplandex en ton front, dins la teva ánima.
 Per tu s'han acabat los dols y penes.
 Ab fé te veig entre los chors dels ángels
 polsant una harpa, d'or pur, armoniosa,
 que bellesees eternes vas cantantne.
 Si desde aquesta terra,
 de camins esquerpats y tenebrosos,
 que fatigada hi pas derramant llágrimes;
 desde aquest mon de avalotades lluytes
 que aglassan lo meu cor y en pena canta,
 jo t'enviy per tribut del meu afecte,
 humill [*sic*] y fervorosa una pregaria.
 Per có deman a n'el Senyor, que un dia
 un raig d'aquella llum pugua alcançarne.
 Devant lo trono del Etern te veja,
 cantant eternament ses alabances.
 ¡Que la patria ditzosa que tu gosas,
 oh insigne Verdaguer, sia ma patria!¹³

L'1 de juliol de 1903, tres fills de Pere d'Alcàntara Peña, Antoni, Maria Josepa i Mercè, enviaren unes ratlles enigmàtiques a Maria Antònia Salvà, en una targeta postal amb la fotografia de mossèn Verdaguer i una indicació impresa del dia de la seva mort i una llista de les seves obres més importants. Li feien saber que li havien de comunicar «un secreto poético extraordinario, estupendo, piramidal, cosa nunca vista ni soñada, que si al saberlo no tiene envidia ya es cierto que es V. una santa».¹⁴ La targeta era escrita pel fill gran de Pere d'Alcàntara Peña, Antoni, llicenciat en lletres i escriptor, nascut el

13. *Calendari català pera l'any 1903* coleccionat y publicat per Joan Bta. BATLLE. Barcelona: L'Arxiu. Llibreria de Joan Bta. Batlle [1902], p. 142-143.

14. Biblioteca Lluís Alemany de Palma, fons Maria Antònia Salvà, C 22 (carpeta 132-173), doc. 15 (transcrit íntegrament més endavant, Apèndix 1). Dec la fotocòpia d'aquest document a la generositat de Margalida Tomàs.

1863 i mort el 1948. Si hem de fer cas d'una carta d'Emília Sureda a Maria Antònia Salvà del 15 de setembre de 1904, Antoni M. Peña potser era un dels misteriosos amors secrets de la poeta de Lluçmajor. «Què farem amb en Peña? —li demanava Emília Sureda—. Mira, trob que faríeu sa gran parella».¹⁵ En tot cas, les coses van anar per un altre camí, i en morir Pere d'Alcàntara Peña, el 1906, Maria Antònia parlava només de «l'afecte de germana que em lliga de temps enrera a les filles de l'inoblidable poeta»,¹⁶ tot i que havia conegut alhora els germans Antoni, Josepa i Mercè Peña en un viatge a Llorda el 1895 i hi havia mantingut d'aleshores ençà una extensa correspondència.¹⁷ Josepa i Mercè Peña, que tingueren una llarga vida, formaren part del cercle de poetes que es reunien després de la guerra civil al petit cenacle dels meus oncles Marià i Mercè, al carrer del Palau de Palma —on era sempre present el record de Maria Antònia Salvà, que algun cop també hi intervenia personalment—,¹⁸ i compongueren un poema cada una per a l'àlbum de Mercè Massot.¹⁹

15. Text publicat per AMORÓS I PINOS. *op. cit.*, carta 14.

16. SALVÀ, Maria-Antònia. *op. cit.*, p. 99.

17. TOMÀS, Margalida. *op. cit.* Recordem que Pere d'Alcàntara Peña tenia tres fills i dues filles més (FONT POQUET, Miquel S. *Pere d'Alcàntara Peña (1823-1906). Vida i obra*. Palma: Miquel Font Editor, 2006, p. 24). Cal tenir present que les referències a la família Peña (Penya) i ben en concret a Pepa (Josepa), Mercè (Mercedes) i Antoni (Toni) són freqüents a l'extens epistolari entre Maria Antònia Salvà i el seu confident Miquel Ferrà (vegeu GAYÀ SITJAR, Miquel. *Epistolari de Miquel Ferrà a Maria Antònia Salvà*. Mallorca: Moll, 1998, i *Epistolari de Maria Antònia Salvà a Miquel Ferrà*. Mallorca: Moll, 2006, amb índexs onomàstics). M'hi ha sobtat que el 14 de setembre de 1923 Maria Antònia confessava a Ferrà, tot parlant d'uns Jocs Florals de Felanitx: «Però qui està fora de si, a rebotar de satisfacció, és En Toni Penya. El celebèrrim Toni Penya, qui ha sabut doblegar els seixanta anys sense sortir d'els deus. Està convençut d'esser estat el Rei de la festa, i ara ja somia amb fer un poema mallorquí!!!! (així m'ho escriu, amb cinc penons d'aquests (!) ni mes ni manco)» (*Epistolari de Maria Antònia Salvà a Miquel Ferrà*, p. 53).

18. Vegeu el meu llibre *Cultura i vida a Mallorca entre la guerra i la postguerra (1930-1950)*. Barcelona: Publicacions de l'Abadia de Montserrat, 1978, p. 209 i 211.

19. Vegeu el meu llibre *El primer franquisme a Mallorca*. Barcelona: Publicacions de l'Abadia de Montserrat, 1996, p. 398. L'1 de desembre de 1942, Maria Antònia Salvà escrivia a Miquel Ferrà: «Em sorprengué molt agradablement lo que per l'àlbum de Na M. Massot va escriure Na Mercedes Penya. Està molt be, i trob que s'es superada a si mateixa» (*Epistolari de Maria Antònia Salvà a Miquel Ferrà*, p. 283).

Maria Antònia Salvà, intrigada per la targeta postal dels germans Peña, els n'escribí de seguida una altra demanant-los explicacions més clares, i el dia 6 de juliol Antoni M. Peña li contava «el estupendo y colosal asunto poético» de què havien estat protagonistes. S'havia presentat a casa seva, a Palma, un senyor anomenat Palau, «íntimo amigo de Mossen Cinto», que havia rebut del bisbe de Perpinyà l'encàrrec de publicar un llibre inèdit de Verdaguer, aplec de poesies eucarístiques que el bisbe mateix havia rebut abans de la mort del poeta i que només havien llegit ell i «un tal Sr. Vessals». El bisbe havia fet arribar a Palau, per mitjà d'un missatger, els manuscrits verdaguerians, amb l'encàrrec que en redactés el pròleg, i aquest, tan aviat com els rebé, agafà el vaixell cap a Mallorca, anà a casa de Pere d'Alcàntara Peña i hi féu una lectura dels poemes per a ell i els seus fills, que en quedaren corpesos. Palau hauria volgut veure també Miquel Costa i Llobera —que era a Pollença, de la mateixa manera que Maria Antònia Salvà era a Lluçmajor— i tenia igualment la intenció —que en aquest cas pogué realitzar— de veure «si vivía aun un criado antiguo» del seu pare. Tot seguit tornà altre cop cap a Barcelona amb «el manuscrito precioso de Mossen Cinto».²⁰

Els estudiosos de Verdaguer s'adonaran de seguida que les persones que surten a la carta d'Antoni M. Peña —amb una postdata de les seves germanes Josepa i Mercè— són els qui van tenir cura de l'edició pòstuma de les *Eucarístiques*, publicades inicialment en una edició bilingüe —en català i en traducció francesa feta per Agustí Vassal— per la Tipografia «L'Avens» de Barcelona el 1904, amb una carta del bisbe de Perpinyà, Juli Carsalade du Pont —gascó, amic de Catalunya i de Verdaguer—,²¹ datada el 21 de març de 1904 i adreçada a Agustí Vassal (el «Sr. Vessals» de la carta dels Peña), escriptor i banquer de Perpinyà, molt relacionat amb Verdaguer a partir del desembre de 1896.²² Vassal mateix resseguia amb detall al

20. Biblioteca Lluís Alemany de Palma, fons Maria Antònia Salvà, C 22 (carpeta 132-173), doc. 16 (transcrit íntegrament més endavant, Apèndix 2). Dec igualment la fotocòpia d'aquest document a Margalida Tomàs.

21. Cf. Eugeni CORTADE. *Juli de Carsalade du Pont, bisbe de Perpinyà i defensor de Catalunya*. Barcelona: Curial, 1994.

22. Vegeu CASACUBERTA, J. M. de i TORRENT I FÀBREGAS, J. (ed.). *Epistolari de Jacint Verdaguer*, vol. X. Barcelona: Barcino, 1987, p. 68-70 i moltes altres referències fins al final de l'*Epistolari*.

començament del volum la «Gènesiss de les Eucarístiques», a partir d'una petició que ell mateix va formular a l'autor, que va quallar en una correspondència fins al gener de 1901 i en el lliurament de l'original manuscrit del llibre, fet per Verdaguer mateix a Vassal a Perpinyà el desembre del mateix any 1901.²³ Per la seva banda, «el Sr. Palau» que havia visitat Mallorca amb les *Eucarístiques* sota el braç, Pere Palau González de Quijano, hi avantposava, amb data de 23 d'agost de 1903, un extens «Prefaci», tot complint «una per mi may somnada comanda, a l'ensems afalagadora y anyorívola, que solament per complacencia respectuosa envers l'il·lustre comenador [Carsalade] goso complimentar». Més endavant, en una data que no podem precisar, les *Eucarístiques*, només en text català, van ésser publicades a Barcelona per la Il·lustració Catalana, volum XXII de l'edició popular de les *Obres completes de Mossen Jacinto Verdaguer*,²⁴ i hi foren respectats els tres textos preliminars de Carsalade, Vassal i Palau.

Pere Palau González de Quijano, poeta nascut a Mayagüez (Puerto Rico), de pares catalans, el 1853,²⁵ i mort a Barcelona, a setanta-cinc anys, el 1928,²⁶ va dedicar encara moltes hores a traduir en vers castellà les *Eucarístiques*, juntament amb el seu prefaci, al qual posava una nota ben significativa:

23. Cf. la introducció de Francesc Codina a VERDAGUER, Jacint. *Poesia*, 2, a cura de Joaquim Molas i d'Isidor Cònsul. Barcelona: Proa, 2006, p. 533-536. Vegeu també de TARRÉ, Josep. «El "Roser de tot l'any" i les "Eucarístiques" de mossèn Jacint Verdaguer». *Analeccta Sacra Tarraconensia*, vol. XXVIII (1955) [1956], p. 443-465, que ja posava en relleu el paper que va tenir un altre amic de Verdaguer, Antoni Busquets i Punset, en la publicació de les *Eucarístiques*, «que ell havia compilat i ordenat, per encàrrec d'Agustí Vassal» (p. 455).

24. Per a aquesta edició, empresa per Francesc Matheu el 1913, vegeu MOLAS, Joaquim. «Sobre l'edició en quatre volums de *Totes les obres de Verdaguer*». *Anuari Verdaguer*, núm. 14 (2006), p. 507-511.

25. Segons l'*Enciclopèdia Salvat* i segons l'opuscle que li va dedicar *Lectura Popular*, núm. 326. L'*Enciclopèdia Espasa*, en canvi, el feia néixer dos anys abans. Hi ha còpies a mà o fotocòpies d'aquest material al manuscrit citat a la nota següent.

26. Hi ha informació biogràfica sobre aquest escriptor, que havia fet els estudis de batxillerat a Terrassa i que després estudià dret a la Universitat de Barcelona, al manuscrit 1276 de la Biblioteca de l'Abadia de Montserrat, al qual em referiré tot seguit. Per a la seva relació amb Verdaguer, vegeu CASACUBERTA, J. M. de i TORRENT I FABREGAS, J. (ed.). *Epistolari de Jacint Verdaguer*, volum IX. Barcelona: Barcino, 1986, p. 126-127.

Este «Prefacio» es la traducción del mismo que consta en la primera edición de «Eucarísticas», que se publicó en 1094 con su texto original en verso catalán y la traducción en prosa francesa.

A requerimientos diferentes y afectuosos del muy honorable Obispo de Perpiñán, Monseñor Carsalade, para que lo escribiera el autor, éste lo verificó con devoto agradecimiento.

Pel que fa a la traducció, Palau redactà igualment una nota que explicava el seu propòsit:

La «Versión» comprende la totalidad de las 78 poesías que integran la obra del inmortal poeta. Y se hallan bajo la misma metrificació poética que su original.

Ens consta que hi hagué diversos intents de publicar aquesta traducció, inèdita fins ara, de l'existència de la qual van donar una breu notícia Casacuberta i Torrent i Fàbregas a l'*Epistolari de Jacint Verdaguer*.²⁷ Finalment, el desembre de 1980 els hereus de Palau la van cedir —si no vaig errat, per suggeriment de Josep M. de Casacuberta— a la Biblioteca de Montserrat, on ha estat catalogada com a manuscrit 1276.²⁸

Aquest intercanvi epistolar entre Maria Antònia Salvà i els germans Peña ens ha permès, doncs, de conèixer alguns detalls saborosos de la prehistòria de l'edició de les *Eucarístiques*, de la seva edició i de la seva primera traducció al castellà, i sobretot ens ha refermat en la convicció que Jacint Verdaguer va tenir sempre, com a poeta, l'adhesió incondicional dels escriptors mallorquins, tant dels qui el van conèixer personalment com dels qui només el veieren de lluny o el conegueren a través de la seva extensa producció.

27. CASACUBERTA, J. M. de i TORRENT I FÀBREGAS, J. (ed.). *Epistolari de Jacint Verdaguer*, volum XI. Barcelona: Barcino, 1993, p. 102 (en aquell moment l'original es trobava en poder de la vídua del traductor; Casacuberta i Torrent assenyalen erròniament que aquest afirma que va emprendre la tasca a instàncies del bisbe Carsalade).

28. Cf. OLIVAR, Alexandre. *Catàleg dels manuscrits de la Biblioteca del Monestir de Montserrat. Primer suplement*. Barcelona: Publicacions de l'Abadia de Montserrat, 1991, p. 36.

Maria Antònia Salvà
(Palma, 1869 – Lluçmajor, 1958)

Apèndixs

1. Targeta postal dels germans Peña a Maria Antònia Salvà (1 de juliol de 1903)²⁹

1º Julio 1903

Srta. Mª Ant^a Salvà

Tenemos que comunicarle un secreto poético extraordinario, estupendo, piramidal, cosa nunca vista ni soñada, que si al saberlo no tiene envidia ya es cierto que es V. una santa.

Recuerdísimos a Francisco³⁰ y señora y el respetuosísimo saludo de su muy afmo.

Ant. M. Peña

M. Josefa

Mercedes

[Biblioteca Lluís Alemany de Palma, fons Maria Antònia Salvà, C 22 (carpeta 132-173), doc. 15.]

29. Escrita per Antoni M. Peña i signada també per les seves germanes.

30. Germà de Maria Antònia Salvà.

2. *Carta dels germans Peña a Maria Antònia Salvà*
*(6 de juliol de 1903)*³¹

Palma 6 Julio 1903

Srita Dª Maria Antonia Salvà

Muy distinguida amiga: V. tendrá que perdonar y dispensar la impaciencia en que la hemos tenido pero ayer al recibir la carta ò mejor la tarjeta postal era ya muy tarde y me iba à misa... y la misa no se deja por nada. Y aun agradezcame à mí el desenlace porque creo que mi hermana la hubiera hecho tener aun algunos días mas de impaciencia.

Al grano: El estupendo y colosal asunto poético lo es efectivamente y no hay exageración: figúrese V. que Mossen Verdaguer —el incomparable Verdaguer— se muere como V. sabe que se murió (D. l. t. e. gl.)³² y que antes de morir se han entregado al Sr. Obispo de Perpiñan unos manuscritos que contienen las poesías eucarísticas (todas inéditas) de Verdaguer, que solo las lee el Obispo citado y un tal Sr. Vessals, que esas poesías ahora se han de publicar y que el Sr. Obispo de Perpiñan las envía por medio de un emisario al Sr Palau íntimo amigo de Mossen Cinto para que haga un prólogo y que al ir el emisario à entregarlas al Palau no le encuentra y apesar de que la señora que le recibe dice que es la madre del Sr Palau no se le quiere entregar el manuscrito y no se entrega mas que al Sr Palau que firma un recibo. *Y are ve lo bo*; el Sr Palau se pone dentro del vapor *Bellver*; el vapor id hace rumbo à Mallorca, el Sr Palau hace rumbo à mi Casa (y de V.) con el precioso manuscrito debajo del brazo y nos lee las poesías; siendo nosotros los *quintos* que las han saboreado; contando Obispo, Vessals, Palau, otro señor y nosotros iique tal!!! y iiiiique poesías!!!!!!!!!!!! sobre todo la que se refiere à la procesión del Corpus y otra al *Blat* iqué Atlántidas ni qué ocho cuartos! qué oda à Barcelona!! todo eso es tamañito al lado de la descripcion de la procesión del Corpus y del archipreciosísimo idilio del *Blat*[.]

En la del Corpus las solas palabras

31. Escrita per Antoni M. Peña, amb una postdata de les seves germanes.

32. Abreviatura de «Dios le tenga en gloria».

«Es el Senyor!»

tal como vienen puestas y despues como vienen acreditan un poeta mas grande que Cataluña entera.³³

Ya ve V. que hay motivo para escribir una tarjeta postal y motivo para tenernos envidia.

El Sr. Palau vino à Mallorca para ver al Sr Costa (y no le vió —por Pollensa perdió Costa el gusto ese y por Lluchmayor lo ha perdido V. — [.] para ver à papà y para ver si vivía aun un criado antiguo del padre de Palau. Logró las dos últimas cosas y ya ha enderezado otra vez su rumbo hácia Barcelona con el manuscrito precioso de Mossen Cinto.

Largo y pesado me he hecho ya para V. Consérvese con salud é inspiración y muchos cariñosos recuerdos à Francisco con respetos y saludos para su señora.

De V. muy amigo y s.s.

Antonio Mª Peña

Queridísima: Me voy á clase y no puedo hacer más que repetir estos versos,

Tench la set de les arenes

Que ni s'apaga en la mar.³⁴

Encomiéndame á Dios.

Tu affma.

M.ª Josefa

Queridísima Mª Antonia: Larga temporada de poca salud y de muchos quebraderos de cabeza me tienen tan aplastada que ya ni disfruto como antes disfrutaba.

33. Al·lusió als versos «Es lo Senyor, qui empayta com a remats d'ovelles / los lleons pel Sahara, per lo cel les estrelles, / los segles per la vía de llur eternitat; / qui toca les montanyes y fumen y's capgiren; / la mar, que ho veu, recula; los rius enrera's giren / com un minyó esglayat. // Es lo Senyor! Postrem-nos de genollons en terra; ressonen los *Hosannas* del pla fins a la serra; / que'l *laus* sia perenne, que l'himne sia etern, / y clergues y pagesos, y obrers, soldats y nobles / agenollats lo canten amb les ciutats y pobles / y cel, terra y infern» (*Eucarístiques*, ed. de 1904, p. 31-32).

34. Aquests dos versos corresponen al poema de Verdaguer «Sedejant» («tinch la set de les arenes / que ni s'apaga ab la mar», *Eucarístiques*, ed. de 1904, p. 198).

Las poesías que nos leyó el Sr. Palau fueron un breve parentesis á nuestra habitual.... no se como llamarle.

Repito el encargo de Pepa y ya sabes que te quiere mucho tu amiga que te abraza

Mercedes

[Biblioteca Lluís Alemany de Palma, fons Maria Antònia Salvà, C 22 (carpeta 132-173), doc. 16.]